

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR****ÜMMÜGÜLSÜM SALGAR BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/12847
Karar Tarihi : 21/10/2021

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Raportör : Selçuk KILIÇ
Başvurucu : Ümmügülsüm SALGAR
Vekili : Av. Kaya YELEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; güvenlik soruşturması neticesinde başvurucunun eşi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğinin ortaya çıkması üzerine başvurucunun polis meslek eğitim merkezi öğrenciliğinden çıkarılması nedeniyle ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin, bu konuda açılan iptal davasında temyiz isteminin hiçbir gerekçeye yer verilmeksizin reddedilmesi nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/7/2016 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, emniyet teşkilatının polis memuru ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan sınavlar neticesinde başarılı olup 4/11/2013 tarihinde İstanbul Arnavutköy Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürlüğünde (POMEM) 13. dönem polis meslek eğitimine başlamıştır.

7. Eğitim süreci devam ederken başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturması neticesinde eşinin resmî belgede sahtecilik suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verildiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine 7/5/2008 tarihli ve 26869 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren mülga Polis Meslek Eğitim Merkezleri Giriş Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 7. maddesinin (g) bendi uyarınca başvurusunun aday öğrencilik hakkı sonlandırılarak POMEM'den ilişiğinin kesilmesine ilişkin 13/2/2014 tarihli işlem tesis edilmiştir.

8. Aday öğrencilik hakkı sonlandırılarak POMEM'den ilişiğinin kesilmesine yönelik işlemin iptali istemiyle başvurucu 26/2/2014 tarihinde Ankara 13. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi uyarınca eşi hakkında verilen mahkeme kararından sorumlu tutulmaması gerektiğini, HAGB'nin temyiz denetiminden geçmemiş ve kesinleşmemiş bir hüküm olduğunu, denetimli serbestlik dönemi geçtikten sonra beraatle aynı sonucu doğurduğunu, evliliğin bir akit olduğunu ve eşi ile boşanmasının ihtimal dâhilinde bulunduğunu, cezaların şahsiliği ilkesini gözletmeyen yönetmelik hükmünün üst hukuk normlarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

9. Mahkemece yapılan değerlendirme sonucu 24/10/2014 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; yapılan güvenlik soruşturmasında başvurusunun eşinin resmî belgede sahtecilik suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve hakkında HAGB kararı verildiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda ilgili mevzuatta POMEM öğrenciliği için HAGB kararı verilmiş olsa dahi belirli suçlardan mahkûm edilmemiş olmanın ve bu şartların POMEM öğrencilerinin eşlerinde de bulunması gerektiğinin Yönetmelik'in 7. maddesinin (g) bendinde hüküm altına alındığı Mahkemece ifade edilmiştir. Bu çerçevede Mahkeme -mevzuatta bulunan açık düzenleme ile görevin önem ve özelliği de dikkate alındığında- eşi hakkında mevzuatta belirtilen suçtan dolayı verilen HAGB kararı nedeniyle başvuruyla ilgili tesis edilen işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olmadığını belirtmiştir.

10. Karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde başvurucu; mahkeme kararında mevzuatta bulunan açık hüküm uyarınca karar verildiği belirtilmekte ise de bahse konu kuralın bir yönetmelik hükmü olduğunu ve hakkında işlem tesis edilmesine dayanak yönetmelik hükmünün hem evrensel hukuka hem dayanağı 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na hem de Anayasa'nın 90. maddesine göre uluslararası antlaşmalara açıkça aykırılık taşıdığını ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB'nin temyiz denetiminden geçmemiş ve kesinleşmemiş bir hüküm olduğunu, hem doktrinde hem de yüksek mahkemelerin kararlarında HAGB'nin niteliğinin tartışıldığını ifade etmiştir. Danıştay Sekizinci Dairesince 11/9/2015 tarihli ilamla mahkeme kararının onanmasına hükmedilmiştir.

11. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 15/4/2016 tarihli kararıyla 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 54. maddesinde yazılı karar düzeltme nedenlerinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

12. Nihai karar 23/6/2016 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuru süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 3201 sayılı Kanun'un ek 24. maddesinin olay tarihindeki ilgili kısmı şöyledir:

"Emniyet Teşkilatının polis memuru ihtiyacını karşılamak üzere, Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile polis meslek eğitim merkezleri açılabilir.

...

Polis meslek eğitim merkezlerindeki eğitim-öğretim süresi içerisinde; giriş şartlarını taşımadıkları sonradan anlaşılantar, eğitim ve öğretimini başarı ile tamamlayamayanlar, sağlık ve disiplin yönünden polis olamayacağına yetkili kurullarca karar verilenlerin polis meslek eğitim merkezleri ile ilişkileri kesilir. Sağlık veya ölüm dışındaki nedenlerle ilişkisi kesilenlerden, ödenen borçluk ve yapılan masraflar kanunî faizi ile birlikte tahsil edilir.

Polis meslek eğitim merkezlerinde eğitimlerini başarı ile tamamlayanlar, Emniyet Genel Müdürlüğü kadrolarına aday polis memuru olarak atanırlar...

...

Polis meslek eğitim merkezlerinin kuruluş ve çalışma usul ve esasları; bu merkezlerde eğitime alınacak öğrencilerde aranacak şartlar, yapılacak sınavlar, disiplin ve eğitim-öğretimle ilgili konular, öğrenciliğin sona ermesi, tazminat ve yükümlülük esasları ile giyecekleri kıyafetler ve diğer hususlar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

14. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Hükümün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kenar başlıklı 231. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

...

(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için:

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

...

(10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

..."

15. Mülga Yönetmelik'in "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin amacı, Polis Meslek Eğitim Merkezlerine alınacak öğrencilerde aranılacak nitelikler, seçme ve değerlendirme kurullarının oluşunu, öğrencilerin geçici ve kesin kayıt işlemleri ile intibak eğitimlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."

16. Mülga Yönetmelik'in "Dayanak" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun ek 24 üncü maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır."

17. Mülga Yönetmelik'in "Adaylarda aranılacak şartlar" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) POMEM'lere başvuran adaylarda aşağıdaki şartlar aranır.

...

f) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış veya yasaklanmış haklar geri verilmiş olsa bile; devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar; milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından;

1) Mahkûn olmamak.

2) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmemiş olmak.

3) Devam etmekte olan bir kovuşturma bulunmamak veya kovuşturması uzlaşma ile neticelenmiş olmak.

g) (e) ve (f) bentleri adayın eşi hakkında da uygulanır.

...

l) İlgili mevzuat kapsamında yapılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonuçları olumlu olmak."

18. 6/6/2015 tarihli ve 29378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, mülga Yönetmelik'i yürürlükten kaldıran ve hâlen yürürlükte olan Polis Meslek Eğitim Merkezleri Giriş Yönetmeliği'nin "Adaylarda aranılacak nitelikler" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) POMEM'lere başvuru yapacak adaylarda aşağıdaki şartlar aranır.

...

g) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile, adayın kendisinin ve evli ise eşinin:

1) Kasten işlenen bir suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa dahi bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkûm olmamak,

2) Affa uğramış veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık veya cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan dolayı mahkûm olmamak veya bu suçlardan dolayı devam etmekte olan bir soruşturma veya kovuşturma bulunmamak veya kovuşturması uzlaşma ile neticelenmemiş olmak,

...

k) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması olumlu olmak..."

2. Danıştay İctihadi

19. Danıştay Onikinci Dairesinin 22/3/2006 tarihli ve E.2003/3053, K.2006/1056 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, Kara Kuvvetleri Komutanlığı İnsan Kaynakları Değerlendirme Seçme ve Sınıflandırma Merkezi Komutanlığına yürütülen ve 23.10.2001 tarihinde yapılan uzman erbaşlık sınavını kazanan davacının, uzman erbaşlık statüsüne alınmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Ankara 11. İdare Mahkemesinin ... günlü ... kararıyla; dosyanın incelenmesinden, davacının 23.10.2001 tarihinde yapılan uzman erbaşlık sınavına katılarak başarılı olduğu, sağlık kurulu raporu aldığı, ancak hakkında yapılan güvenlik soruşturması sonucu müessir fiil nedeniyle Çankırı Asliye Ceza Mahkemesi kararıyla ağır para cezasıyla cezalandırılarak bu cezanın ertelenmediğinin tesbit edilmesi üzerine Uzman Erbaş Yönetmeliğinin 6/ü maddesi uyarınca göreve başlatılmadığının anlaşıldığı, bu durumda, davacı cezası ertelenmiş olmakla birlikte müessir fiil nedeniyle hükümlü olması nedeniyle uzman erbaş olma koşullarını taşımadığından dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı, işlemin hukuka aykırı olduğunu öne sürmekte ve İdare Mahkemesi kararının tenyizen incelenerek bozulmasını istemektedir.

T.C. Anayasasının 128/2. maddesinde, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atamaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği hükmü yer almıştır.

Kamu görevlileri için ana kanun niteliğinde olan 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48/A-5. maddesinde, 'Taksirli suçlar ve aşağıda sayılan suçlar dışında tecil edilmiş hükümler hariç olmak üzere ağır hapis veya 6 aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsalar bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilal, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçtan veya istismal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet surlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak' Devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak genel şartlar arasında yer almıştır.

3269 sayılı Uzman Erbaş Kanununda ise, uzman erbaşlarda aranılacak nitelikler açısından hükümlülük konusunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş, ancak 19. maddede, personelde aranılacak niteliklerin yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir.

3269 sayılı Kanunun 19. maddesine dayanılarak hazırlanan Uzman Erbaş Yönetmeliğinin 6. maddesinin (1) fıkrasında ise 'Taksirli suçlar hariç olmak üzere; affa veya zamanaşımına uğramış yahut para cezasına çevrilmiş ya da ertelenmiş ve adli sicil kaydından çıkarılmış olsa dahi, bir cürümden hükümlü bulunmamak' personelde aranılacak nitelikler arasında sayılmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, davacının 23.10.2001 tarihinde yapılan uzman erbaşlık sınavına katılarak başarılı olduğu, hakkında yapılan güvenlik soruşturması sonucu müessir fiil nedeniyle Çankırı Asliye Ceza Mahkemesi kararıyla ağır para cezasıyla cezalandırılarak bu cezanın ertelendiğinin tesbit edilmesi üzerine Uzman Erbaş Yönetmeliğinin 6/ı maddesi uyarınca göreve başlatılmadığı anlaşılmıştır.

Olayda, davacının müessir fiil nedeniyle aldığı ertelenmiş ağır para cezası nedeniyle Uzman Erbaş Yönetmeliğinin 6/ı maddesi uyarınca göreve alınma şartlarını taşımadığı açıktır.

Ancak, kamu görevlisi olan uzman erbaşların göreve alınması için gereken niteliklerin Anayasanın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi gerekirken, ilgili kanunda bu hususta bir düzenleme bulunmamakta, kanunda aranmayan bir şart yönetmelikle düzenlenmekte ve yönetmelik ilgili kanununda hüküm bulunmaması nedeniyle kıyasen uygulanabilecek kamu görevlileri için ana kanun niteliğinde olan 657 sayılı Kanununa aykırı hükümler içermektedir.

Öte yandan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 7.maddesinin 4.fıkrasının son cümlesi uyarınca, düzenleyici işlemin iptal edilmiş olması, bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmamaktadır.

Bu durumda, müessir fiilden dolayı aldığı ertelenmiş olan ağır para cezası genel hukuk kuralları uyarınca kamu görevlisi olmasına engel teşkil etmeyen davacının, üst normlara aykırı olarak düzenlenen yönetmelik hükmü uyarınca uzman erbaşlığa atanmamasına ilişkin dava konusu işlemler ve davanın reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, davacının temyiz talebinin kabulü ile ...[kararın] 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1/b fıkrası uyarınca BOZULMASINA..."

20. Danıştay Sekizinci Dairesinin 7/5/2007 tarihli ve E.2006/1923, K.2007/2729 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Uyumsuzluk, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi II. dönem öğrencisi olan davacının, Van İpek Yolu Devlet Hastanesinde akut apandisit teşhisiyle geçirdiği operasyon nedeniyle öğrenimine devam edemediğinden 27.4.2005 tarihinde mazeretini beyanla 29.5.2005 tarihinde yapılıcak V. kurul sınavına girme ve ek sınav hakkı verilmesi istemiyle yaptığı başvurusunun reddine ilişkin Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Yönetim Kurulunun 27.4.2005 gün ve 4 sayılı kararının iptali isteminden kaynaklanmıştır.

...

Dosyanın incelenmesinden, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi II. dönem öğrencisi olan davacının, 18.4.2005 tarihi itibarıyla akut apandisit operasyonu geçirmesi nedeniyle tarafına Van İpek Yolu Devlet Hastanesi Baştabipliğince 18.4.2005 gün ve 844 sayılı 18.4.2005 tarihinden itibaren geçerli 20 günlük istirahat raporunun verildiği, davacının 18.4.2005-29.4.2005 tarihleri arasındaki devamsızlığına ilişkin mazeretini 27.4.2005 günlü dilekçesi ile 29.5.2005 tarihinde yapılacak V. Kurul sınavına katılma istemiyle Tıp Fakültesi Dekanlığına yaptığı başvurusunun, Tıp Fakültesi Yönetim Kurulunun 27.4.2005 gün ve 4 sayılı kararı ile Fakülte Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin 9. ve 10. maddeleri gereğince sağlık raporu değerlendirildikten sonra 5. ders kurulu kurul sonu sınavına girmesi ve ek sınav hakkı verilmesi uygun görülmemekle reddedildiği, davacının Fakülte Yönetim Kuruluna 29.4.2005 günlü itiraz başvurusunun ise, Dekanlığın 4.5.2005 gün ve 220 sayılı yazıları ile: ilgili Yönetmeliğin 9. maddesi uyarınca geçerli, haklı, kabul edilebilir mazeretler olsa dahi teorik derslerin %70'ine, pratiklerin ise %80'ine devam zorunluluğunun bulunduğu, davacının ise 20 günlük istirahat raporu nedeniyle devamsızlık hakkını aştığı nedeniyle sınava girme isteminin kabulü olanaklı olmadığından reddedildiği anlaşılmıştır.

Olayda, davacının Van İpek Yolu Devlet Hastanesi Baştabipliğine başvurusu üzerine tarafına verilen Ameliyat Kayıt Defterinin 317. sırasında 844 hasta kabul numarasıyla 16.4.2005 tarihinde akut apandisit ameliyatı olduğu görülmüş olup, Genel Cerrahi Uzmanı tarafından adına 18.4.2005 tarihinden itibaren 20 günlük istirahat raporunun verildiği, adı geçen Hastanenin ise Sağlık Bakanlığı'na bağlı tam teşekküllü Devlet Hastanesi niteliğinde olduğu ve belgelerin mazeretini ortaya koyacak biçimde hukuken geçerli olduğu açıktır.

Her ne kadar, davalı Üniversite Tıp Fakültesi Sınav Yönetmeliğinin 10. maddesinin 2. fıkrasında; tatil günleri haricindeki sağlık mazeretlerinin geçerli olmasının, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden alınmış bir rapor ile belgelendirilmesi gerektiği yolundaki düzenlemeye yer verilmiş ise de, iptal davasına konu idari işlemlerin idari yargı yerince T.C. Anayasasına, yasa ve üst hukuk normlarına aykırı olup olmadığını, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden hukukilik denetiminin yapılacağı, dava konusu işlemin dayanağı düzenleyici işlemin, üst hukuk normlarına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmemiş olmasının hukuka aykırılığı saptanan dava konusu işlemin iptaline engel teşkil etmeyeceği idare hukukunun bilinen ilkeleri gereğidir.

Öte yandan, davalı idare Sınav Yönetmeliğinde düzenlenen teorik ve pratik derslere ilişkin devam şartının, ilgili öğrenci tarafından geçerli ve haklı bir mazeret ileri sürülmesi halinde Fakülte Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilerek aranmayacağı sonucuna varılmış olup, aksi yöndeki bir düşüncenin, haklı dahi olsa mazeretlerin hiç bir şekilde

dikkate alınmayacağı anlamına geleceği, T.C. Anayasası ile sosyal ve ekonomik hak ve ödevler altında düzenlenen eğitim ve öğrenim için tanınan hakkı zedeleyecek bir sonuç yaratacağı kuşkusuzdur.

Bu durumda, davacının ilgili Yönetmelikle esasları belirlendiği şekliyle, mazeretin sona ermesinden sonra en geç iki hafta içinde Dekanlığa bildirimde bulunması yolundaki başvuru süre ve yükümlülüğünü 18.4.2005 tarihinden itibaren geçerli olan 20 günlük istirahat süresi içinde 27.4.2005 tarihinde başvurmak suretiyle yerine getirdiği tartışmasız olup, davacının mazereti değerlendirilerek V. ders kurulu, kurul sonu sınavına alınması ve/veya ek sınav hakkı tanınmamasına ilişkin dava konusu 27.4.2005 gün ve 4 sayılı Fakülte Yönetim Kurulu kararında hukuka uyarlık bulunmadığından, aksi yönde verilen İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir

Açıklanan nedenlerle, ...[kararın] BOZULMASINA..."

3. Yargıtay İçtihadı

21. HAGB kurumunun niteliğine yer verilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarihli ve E.2011/19-639, K.2012/30 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile kurulan hüküm, belli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmemekte, herhangi bir sonuç doğurmamaktadır. Sanık bulunduğu hal üzere bırakılmakta, aynen yargılanan kimsenin durumunda kalmakta ve yapılan yargılama geçici bir süre askıda kalmaktadır. Askı süresi boyunca, yargılanan kimsenin sanık sıfatı devam eder ise de, hiçbir şekilde bu kimse hükümlü sayılamaz."

22. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23/10/2018 tarihli ve E.2017/4-1353, K.2018/1552 sayılı ile 31/1/2019 tarihli ve E.2017/13-681, K.2019/46 sayılı kararlarında da HAGB kurumuna yönelik yukarıda alıntısı yapılan kararlar aynı nitelendirmeye yer verilmiştir.

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit olmaya kadar masum sayılır.

..."

24. Sözleşme'nin 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

a. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesi Yönünden

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 7. maddesinde yer alan "suç oluşturmamayan eylem" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini de Sözleşme'nin 6. maddesinde yer alan "suç ile itham edilme" kavramına ilişkin ortaya koyduğu üç kistas ile açıklamaktadır (*Engel ve diğerleri/Hollanda* [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, §§ 82, 83).

26. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer bulan "suç ile itham edilme" kavramının taraf devletlerin iç hukuklarındaki karşılıklarından bağımsız, otonom bir yapıya sahip olduğunu vurgulamaktadır (*Adolf/Avusturya*, B. No: 8269/78, 26/3/1982, § 30). Yine AİHM'e göre tek başına *itham* kavramı da Sözleşme'nin anlamı dâhilinde anlaşılmalıdır. Bu kapsamda *itham* kavramı "yetkili makamlarca bir kişiye suç işlediği iddiasının resmî olarak bildirimi" şeklinde açıklanabilir. Böyle bir tanım aynı zamanda şüpheli kişilerin sonuçlarından büyük ölçüde etkilendikleri durumları da içine alır (*Deweer/Belçika*, B. No: 6903/75, 27/2/1980, §§ 42-46; *Eckle/Almanya*, B. No: 8130/78, 15/7/1982, § 73).

27. AİHM kararlarına göre aşağıda belirtilen durumlar Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında itham sayılabilecek hâllerdendir:

i. Suç işlediği için bir kişi hakkında tutuklama emri çıkarılması (*Wemhoff/Almanya*, B. No: 2122/64, 2122/64, 27/6/1968)

ii. Bir kişiye aleyhinde açılmış bir davanın resmî olarak bildirilmesi (*Neumeister/Avusturya*, B. No: 1936/63, 27/6/1968)

iii. Gümrük suçlarını inceleyen yetkililerin bir kişiden kanıt göstermesini istemesi ve bu kişinin banka hesaplarını dondurmaması (*Funke/Fransa*, B. No: 10828/84, 25/2/1993)

iv. Kişi aleyhine polise ihbar yapılması üzerine savcılık tarafından dosya açıldıktan sonra kişinin savunma avukatı tayin etmesi (*Angelucci/İtalya*, B. No: 12666/87, 19/2/1991)

28. AİHM, 6. maddenin cezai boyutunu Engel kriterleri olarak bilinen üç kriterle dayandırmaktadır. İlk kriter suçun ulusal hukuktaki nitelendirilmesi, ikinci kriter suçun niteliği ve üçüncü kriter ise ilgili kişiye verilebilecek olan cezanın ağırlığıdır (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá/Portekiz* [BD], B. No: 55391/13, 6/11/2018, § 122). AİHM ayrıca cezanın niteliğini de değerlendirmiştir (*Ö-türk/Almanya* [GK], B. No: 8544/79, 21/2/1984, § 50).

29. AİHM'e göre birinci kriterin diğer kriterlere göre göreceli olarak ağırlığı olsa da değerlendirme için birinci kriter ancak bir başlangıç noktası oluşturur. Şöyle ki eğer taraf devletin iç hukuku bir eylemi suç olarak nitelendirmiş ise bu, 6. maddenin kapsamının uygulanması bakımından belirleyicidir. Ancak eğer ulusal hukukta böyle bir nitelendirme yok ise AİHM yine de başvuru konusu edilen cezai sürecin ulusal sınıflandırmasının ötesine bakacak ve maddî gerçeği inceleyecektir (*Engel ve diğerleri/Hollanda*, § 81).

30. Sözleşme'nin 6. maddesinin kapsamının uygulanmasını belirleyecek daha önemli bir kriter olarak değerlendirilen (*Jussila/Finlandiya* [BD], B. No: 73053/01, 23/11/2006) suçun türü kriteri ise şu faktörlerin hesaba katılmasını gerektirmektedir:

i. Başvuruya konu cezai sürecin doğrudan -örneğin bir meslek grubu gibi- belirli bir gruba mı yönelik olduğu yoksa herkes için bağlayıcılığı olan genel bir etki mi yarattığı (*Bendenoun/Fransa*, B. No: 12547/86, 24/2/1994, § 47)

ii. Cezai sürecin kamu gücünü kullanan bir kamu otoritesi tarafından yürütülüp yürütülmediği (*Benham/Birleşik Krallık*, B. No: 19380/92, 10/6/1996, § 56)

iii. Cezai sürecin cezalandırıcı ya da caydırıcı bir amacının bulunup bulunmadığı (*Öztürk/Almanya*, § 53; *Bendenoun/Fransa*, § 47)

iv. Cezai sürecin sonunda öngörülen cezanın uygulanmasının bir suç tespitine bağlı olup olmadığı (*Benham/Birleşik Krallık*, § 56)

v. Benzer cezai süreçlerin diğer taraf devletlerin hukuklarında nasıl sınıflandırıldığı (*Öztürk/Almanya*, § 53)

31. Üçüncü ve son kriter *cezanın türü ve ağırlığı* ise 6. maddenin uygulanma kapsamının belirlenmesinde cezai sürecin sonunda öngörülen cezanın olası en yüksek miktarının da dikkate alındığını ortaya koymaktadır (*Campell ve Fell/Birleşik Krallık*, B. No: 7819/77, 7878/77, 28/6/1984, § 72; *Demicoli/Malta*, B. No: 13057/87, 27/8/1991, § 34).

32. AİHM'e göre Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai süreçler bakımından kapsamının belirlenmesinde *Engel ve diğerleri/Hollanda* başvurusuna ilişkin kararda altı çizilen ikinci ve üçüncü kriterlerin birlikte uygulanması gerekli değildir. Yine de her bir kriterin ayrı ayrı analizi üzerinden sonuca varılmayan durumlarda kriterlerin kümülatif olarak değerlendirilmesine ilişkin bir yaklaşım da benimsenebilir (*Bendenoun/Fransa*, § 47).

33. AİHM; söz konusu üç kriteri uygulayarak sonuca ulaştığı askeri disiplin işlemine karşı yapılan bir başvuruda (*Çelikates ve diğerleri/Türkiye* (k.k.), B. No: 45824/99, 7/11/2000), kamu görevine giriş ile kamu görevine son verilmesi şartlarına karşı yapılan bir başvuruda (*Sidabras ve Dziantas/Litvanya* (k.k.), B. No: 55480/00 ve 59330/00, 1/7/2003) ve anayasa ihlalleri nedeniyle Cumhurbaşkanı aleyhine başlatılan itham sürecine karşı yapılan bir başvuruda (*Paksas/Litvanya* [BD], B. No: 34932/04, 6/1/2011, §§ 64-69) şikâyetlerin Sözleşme'nin 7. maddesinin kapsamı dışında kaldığı sonucuna varmıştır.

34. Öte yandan AİHM, Sözleşme'nin 7. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen *ceza* kavramının da özerk bir anlamı bulunduğunu belirtmektedir (*G.I.E.M. S.R.L. ve diğerleri/İtalya* [BD], B. No: 1828/06, 28/6/2018, § 210). AİHM'e göre özerk bir *ceza* kavramı olmaması durumunda devletler, herhangi bir sınıflandırma yapmaksızın ceza vermekte özgür olacak ve ilgili kişiler bu durumda Sözleşme'nin 7. maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki güvencelerden yoksun kalacaktır (*Del Rio Prada/İspanya* [BD], B. No: 42750/09, 21/10/2013, § 88). AİHM, bir *cezanın* var olup olmadığının değerlendirilmesinde söz konusu tedbire *ceza hukuku kapsamında* verilen mahkûmiyet kararının ardından hükmedilip hükmedilmediğinin önem taşıdığını vurgulamaktadır. Ancak bu husus ilgili ölçütlerin sadece biridir ve ceza mahkemeleri tarafından verilmiş bir mahkûmiyet kararı

bulunmaması, 7. madde kapsamında bir *cezanın* mevcudiyetinin söz konusu olmadığı çıkarımı için yeterli değildir (*G.I.E.M. S.R.L. ve diğerleri/İtalya*, §§ 215-217).

35. AİHM, *cezanın* varlığının değerlendirilmesi konusunda başka bazı faktörlerin de gözönüne alınabileceğini belirtmiştir. Bu faktörler, söz konusu tedbirin niteliği ve amacı, iç hukukta tasnifi, tedbirin kabulü ve uygulanması ile ilişkili prosedürler ve tedbirin şiddetidir (*G.I.E.M. S.R.L. ve diğerleri/İtalya*, § 211; *Welch/Birleşik Krallık*, B. No: 17440/90, 9/2/1995, § 28; *M. v./Almanya*, B. No: 19359/04, 17/12/2009, § 120; *Del Rio Prada/İspanya*, § 82; *Société Oxygène Plus/Fransa*, B. No: 76959/11, 17/5/2016, § 47).

b. Gerekeçli Karar Hakkı Yönünden

36. AİHM, bir yargılamada hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda korunabilmesi için davaya bakan mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi olduğunu belirtmektedir (*Dulaurans/Fransa*, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). AİHM mahkemelerin davaya yaklaşma yönteminin başvuruçuların iddialarına yanıt vermektten ve temel şikâyetlerini incelemekten kaçınmaya neden olduğunu tespit ettiği durumları, davanın hakkaniyete uygun bir biçimde inceleme hakkı yönünden Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlali olarak nitelendirmektedir (*Kuznetsov/Rusya*, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84, 85).

37. AİHM ayrıca derece mahkemelerinin kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak özellikle delillerin kabulü ve değerlendirilmesinde geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu pek çok kararında yinelemiştir (*Van Mechelen ve diğerleri/Hollanda*, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 50; *Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya*, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 68). Bu bağlamda temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucunu doğuracak derecede ve keyfî olmadıkça belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına ve değerlendirme şekline karar vermenin ilk derece mahkemelerinin görevi olduğunu vurgulamaktadır (*Garcia Ruiz/İspanya*, B. No: 30544/96, 21/1/1996, § 28; *S.N./İsveç*, B. No: 34209/96, 2/7/2002, § 44).

38. Bunun yanı sıra AİHM; derece mahkemelerinin kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda olmamakla birlikte somut davanın özelliğine göre esas sorunları incelemiş olduğunu, açık ya da zımnî anlaşılabilir bir şekilde gerekeçli kararında yer almasına önem vermektedir (*Boldea/Romanya*, B. No: 19997/02, 15/2/2007, § 30; *Hiro Balani/İspanya*, B. No: 18064/91, 9/12/1994, § 27). Zira mahkemelerin tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olan kararlarını hukuken geçerli hangi temele dayandırdıklarını yeterince açıklama yükümlülüğü altında bulduklarını belirtmektedir (*Hadjianastassiou/Yunanistan*, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33).

39. Ayrıca kanun yolu mahkemelerince verilen karar gereçlerinin ayrıntılı olmaması da söz konusu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gereçlerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması gerekmektedir (*Garcia Ruiz/İspanya*, § 26).

V. İNCELEME VE GEREKEÇ

40. Anayasa Mahkemesinin 21/10/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu; ceza sorumluluğunun şahsi olduğunu, başkasının suç oluşturan eylemlerinden dolayı kimsenin cezalandırılmayacağını, ortada herhangi bir eyleminin veya suçunun bulunmamasına karşın cezalandırıldığını belirterek ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

42. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme'nin ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

43. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru bağlamında Anayasa'nın 38. maddesine ilişkin inceleme yetkisi, anılan maddenin norm alanına dâhil olan her türlü yaptırımı kapsayacak şekilde geniş olmayıp Sözleşme çerçevesinde *suç isnadı* olarak nitelenebilen yaptırımlarla sınırlı tutulmuştur. Diğer bir ifadeyle Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda Anayasa'nın 38. maddesi kapsamına giren her türlü yaptırımın değil sadece Anayasa ile Sözleşme'nin ortak koruma alanına giren *suç isnadı* sayılan yaptırımların anılan maddedeki güvenceleri ihlal edip etmediğini denetleme yetkisini haizdir (*D.M.Ç. B. No: 2014/16941, 24/1/2018, § 33*).

44. Anayasa'nın "*Suç ve cezalara ilişkin esaslar*" kenar başlıklı 38. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"*Ceza sorumluluğu şahsidir.*"

45. Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında "*Ceza sorumluluğu şahsidir.*" hükmüne yer verilerek suretiyle ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi benimsenmiş ve açıkça anayasal güvence altına alınmıştır. Bu maddenin gerekçesinde söz konusu fıkranın "*failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı*" hükmünü getirdiği ifade edilmiş, ayrıca bu ilkenin ceza hukukuna yerleşmiş ve "*kusura dayanan ceza sorumluluğu*" ilkesine dâhil, terki mümkün olmayan bir temel kural olduğu belirtilmiştir.

46. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden anaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir anlatımla bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Anayasa'nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından idari para cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tabidir (AYM, E.2012/93, K.2013/8, 10/1/2013). Bu doğrultuda Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan ceza sorumluluğunun şahsi olduğu kuralının sadece *cezai nitelikteki yaptırımlar* yönünden geçerli olduğu açıktır.

47. Somut olayda başvuru, eşinin resmî belgede sahtecilik suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılması ve eşi hakkında HAGB kararı verilmesinden dolayı güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle POMEM'den ilişkisinin kesilmesi işlemine maruz kalmıştır. Yukarıda yer alan mevzuat uyarınca emniyet teşkilatına polis memuru yetiştirmek amacıyla ilgililerin POMEM'de polis meslek eğitimine alınmaları sağlanmaktadır (bkz. § 13). Bu durumda POMEM ile ilişkisinin kesilmesiyle başvurunun henüz polis memuru statüsüne alınmadan önce, bu alımın bir ön şartı olan polis meslek eğitiminin sonlandırılmasıyla polis memuru olma imkânına kavuşmadığı görülmektedir.

48. Başvuru, herhangi bir suçu bulunmamasına karşın eşi hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan dolayı verilen HAGB kararı nedeniyle POMEM ile ilişkisinin kesilmesine yönelik işlem tesis edildiğinden ve haksız şekilde cezalandırıldığından yakınmakta; bu kapsamda ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

49. Bu doğrultuda öncelikle başvurunun POMEM ile ilişkisinin kesilmesine yönelik işlemin *cezai* nitelik taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir. Bu kapsamda söz konusu işlemin cezai bir suçtan dolayı verilen mahkûmiyet kararının ardından tesis edilip edilmediği, işlemin niteliği ile cezalandırma amacının bulunup bulunmadığı ve işlemin ağırlığı hususlarının dikkate alınması gerekmektedir.

50. Başvuruya konu olayda başvurunun ilişkisi, hukuk düzenince hukuka aykırı kabul edilen bir fiili nedeniyle değil POMEM'lere başvuran adaylarda aranan şartlardan birini sağlamadığının sonradan anlaşılması üzerine kesilmiştir. Buna göre mevcut olaydaki kamusal müdahalenin başvurunun *ilgili kamu görevine* girme koşullarını taşımadığı gerekçesiyle adaylık statüsünün sona erdirilmesinden ibaret olduğu açıktır.

51. Başvurunun ilişkisinin kesilmesi işlemi, başvuru hakkında ceza yargılaması kapsamında verilmiş bir hüküm üzerine tesis edilmediği gibi başvurucuya ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan herhangi bir fiil isnadında da bulunulmamış ve başvurunun idare hukuku yönünden de kanunlarda kabahat veya idari haksızlık olarak tabir edilen bir fiili işlediği iddia edilmemiştir.

52. Başvuru hakkındaki işlem, sadece belli bir meslek grubuna giriş koşullarının sağlanmaması nedeniyle tesis edilmiştir. Anılan koşul, ilgili meslek grubunda yer almayan ya da meslek grubuna giriş talebinde bulunmayan kişileri ise etkilememektedir. Bununla birlikte başvuru hakkında tesis edilen işlem, hürriyeti bağlayıcı bir ceza sonucunu doğurmadığı gibi herhangi bir hukuka aykırı fiili nedeniyle başvurunun cezalandırılması amacını da taşımamaktadır. Ayrıca söz konusu işlem, aranan şartlar sağlanmadığından sadece POMEM'den ilişkinin kesilmesine yöneliktir ve işlemde başvurunun kamunun diğer alanlarında veya özel sektörde çalışmasına yönelik herhangi bir yasağın konu edilmediği açıktır.

53. Bu kapsamda suç isnadına yönelik olmayan, yönetsel düzene aykırı bir davranıştan dolayı değil POMEM'e giriş koşullarının mevcut olmadığı gerekçesiyle gerçekleştirilen ve başvurunun kamunun diğer alanlarında veya özel sektörde çalışmasına yönelik herhangi bir yasak barındırmayan kamusal müdahalenin *cezai karakterde* olduğunun kabulü mümkün bulunmadığından başvurunun *ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi* kapsamında yer almadığı açık olan iddiaları yönünden ileri bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

55. Başvurucu, temyiz kararının gerekçesiz olduğunu ve hiçbir gerekçeye yer verilmeksizin itirazlarının reddedildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

56. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

57. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

58. Anayasa'nın "*Hizmete girme*" kenar başlıklı 70. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir."

59. Anayasa'nın "*Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması*" kenar başlıklı 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

60. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin *medeni hak ve yükümlülüklerinin* karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının *medeni* meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir *hakkın* bulunması gerekir. Ayrıca bu hakka ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyumsuzluk mevcut olmalıdır. Öte yandan bu uyumsuzluk ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (*Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem*, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28).

61. Anayasa'nın 70. maddesi ile 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesi uyarınca her Türk vatandaşının kamu hizmetine girme hakkına sahip olduğu tartışmasızdır. Öte yandan Türk hukukunda devlet memurluğuna alınmaya ilişkin işlemlerin dava konusu edilebilirliğine dair bir tereddüt bulunmamaktadır. Somut olayda başvuru, Yönetmelik'te öngörülen koşulları taşımadığı gerekçesiyle POMEM'den ilişkisinin kesilmesine yönelik işleme karşı dava açmıştır. Başvurucunun POMEM'e alınacak öğrencilerde aranılacak nitelikleri taşıyıp taşımadığı hususu uyuşmazlığın esasını oluşturmaktadır. Bu yönüyle davanın başvuru POMEM'den ilişkisinin kesilmesi yolundaki işlemin iptalini sağlama kapasitesi vardır. Bu durumda bireysel başvuru konusu davanın başvuru medeni hak ve yükümlülükleri yönünden belirleyici bir nitelik taşıdığı ve adil yargılanma hakkının tüm güvencelerinin bu davada uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

62. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

63. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu AİHM'in birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (*Abdullah Topçu*, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

64. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*" denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (*Abdullah Topçu*, § 76).

65. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (*Sencer Başat ve diğ.leri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

66. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek

zorunda değilse de (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelendiği olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

67. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile cevap verilmesi gerekir (*Sencer Başat ve diğ.leri*, §§ 35, 39).

68. Ayrıca kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus temyiz mercisinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (*Yasemin Ekşi*, § 57).

69. Derece mahkemesi kararında esaslı iddiaların karşılanmaması veya bu iddialara makul bir gerekçe ile cevap verilmemesi hâlinde ise kanun yolu incelemesi yapan mercinin -aynı iddiaların kendisi önünde de ileri sürülmesi hâlinde- ilgili iddialara yönelik atıf yapacağı bir ilk derece mahkemesi değerlendirmesi söz konusu olmayacaktır. Bu durumda kanun yolu incelemesi yapan mercinin davayla doğrudan ilgili olan bu hususları ayrıca değerlendirecek makul bir gerekçe ile cevap vermesi anayasal yükümlülük gereğidir.

70. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus, derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorum Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir (*Şeyma Kayaoğlu*, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 53).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

71. Başvuruya konu olayda başvuru hakkında, polis meslek eğitimine devam ederken yapılan güvenlik soruşturması neticesinde eşinin resmi belgede sahtecilik suçundan dolayı 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı ve eşi hakkında HAGB kararı verildiğinin tespit edildiği gerekçesiyle POMEM ile ilişikinin kesilmesine yönelik işlem tesis edilmiştir.

72. Mahkeme gerekçeli kararında; POMEM öğrenciliği için HAGB kararı verilmiş olsa dahi belirli suçlardan mahkûm edilmemiş olmanın ve bu şartların POMEM öğrencilerinin *eşinde de* bulunması gerektiğinin Yönetmelik'te hüküm altına alındığını ifade ederek mevzuattaki açık düzenleme ile görevin önem ve özelliği de dikkate alındığında tesis edilen işleminde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığını belirtmiştir (bkz. § 9).

73. Dava dilekçesinde başvuru; denetimli serbestlik dönemi geçtikten sonra HAGB'nin beraatle aynı sonucu doğurduğu, HAGB'nin niteliğinin tartışmalı olduğu, ayrıca hakkında tesis edilen işleme dayanak teşkil eden yönetmelik hükmünün hem evrensel hukuka hem dayanağı 3201 sayılı Kanun'a hem de Anayasa'ya aykırı olduğu iddialarında bulunmuştur. Derece mahkemesinin gerekçeli kararında söz konusu iddialara yönelik herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Başvuru, dava dilekçesinde ileri sürdüğü hususları temyiz dilekçesinde de dile getirmiş; anılan iddialar temyiz mercince de karşılanmıştır.

74. Başvurucu, temyiz kararının gerekçesiz olmasından ve hiçbir gerekçeye yer verilmeksizin itirazlarının reddedilmesinden yakınmaktadır. Yukarıda yer verilen genel ilkeler kapsamında öncelikle başvurunun belirtilen iddialarının davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı iddialar olup olmadığı ve söz konusu iddiaların açıkça cevaplandırılmasının gerekip gerekmediği incelenmelidir.

75. Anayasa'nın 70. maddesinde kamu hizmetine girme hakkı temel bir hak olarak düzenlenmiş ve yine Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği kuralına yer verilmiştir. Başvuruya konu olayda ise mülga Yönetmelik'te yer alan hüküm dayanak alınmak suretiyle POMEM'lere başvuran adaylarda aranılan şartları taşımadığı gerekçesiyle başvurunun POMEM'den ilişiği kesilmiştir.

76. POMEM öğrenciliği için aranacak şartların düzenlenmesi konusunda mülga Yönetmelik'e yetki veren 3201 sayılı Kanun'da, POMEM öğrenciliğinin nitelikleri açısından herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş; anılan Kanun'un ek 24. maddesinde POMEM'e alınacak öğrencilerde aranacak şartların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmekle yetinilmiştir.

77. 3201 sayılı Kanun'un ek 24. maddesine dayanılarak hazırlanan mülga Yönetmelik'in 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde de kasten işlenen bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğranmış veya yasaklanmış haklar geri verilmiş olsa bile sahtecilik suçundan mahkûm olmak veya hakkında HAGB'ye karar verilmemiş olmak POMEM'e alınacak öğrencilerde aranacak nitelikler arasında sayılmış, aynı fıkranın (g) bendinde söz konusu şartın POMEM öğrencisi adayının *eşi hakkında da uygulanacağı* düzenlenmiştir. Ayrıca benzeri bir düzenlemeye 6/6/2015 tarihli ve 29378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, mülga Yönetmelik'i yürürlükten kaldıran ve hâlen yürürlükte olan Polis Meslek Eğitim Merkezleri Giriş Yönetmeliği'nde de yer verilmiştir (bkz. § 18).

78. Buna göre 3201 sayılı Kanun'da POMEM öğrenciliği için aranacak şartlar açısından herhangi bir düzenleme yapılmaksızın ve hiçbir çerçeve çizilmeksizin ilgili hususta düzenleme yapma yetkisi doğrudan yönetmeliğe bırakılmış, bu kapsamda kanunda aranmayan ve düzenlenmeyen şart yönetmelikle düzenlenmiştir.

79. Yukarıda yer alan Danıştay içtihadında; düzenleyici işlem uyarınca tesis edilen idari işlemlerin iptali istemine yönelik uyumsuzluklarda idari yargı mercilerince, düzenleyici idari işlemin üst hukuk normları olan Anayasa'ya ve kanuna aykırılık durumunun da incelenmesi, düzenleyici işlemin üst hukuk normlarına aykırı hükümler içermesi durumunda üst hukuk normu hükümlerinin dayanak alınarak sonuca varılması yönünde olduğu görülmektedir (bkz. §§ 19, 20).

80. Bunun yanında 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine göre HAGB, ceza yargılaması sonucunda verilecek mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının belirli şartlara bağlı olarak ertelenmesini ifade etmektedir. HAGB durumunda sanık, beş yıl denetim süresine tabi tutulmakta; denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemeyi takdirde hakkında verilen mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilmektedir.

81. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır.

82. Yukarıda yer verilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında HAGB kurumunun niteliği değerlendirilmiş, HAGB kararı ile kurulan hükmün belirli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmediği ve herhangi bir sonuç doğurmadığı belirtilmiştir. Yine sanığın bulunduğu hâl üzere bırakıldığı, aynen yargılanan kimsenin durumunda kaldığı ve yapılan yargılamanın geçici bir süre askıda kaldığı vurgulanmıştır. Yargılanan kimsenin askı süresi boyunca sanık sıfatı devam etmekte ise de hiçbir şekilde bu kimsenin hükümlü sayılamayacağı değerlendirilmesinde bulunulmuştur (bkz. §§ 21, 22).

83. 5271 sayılı Kanun'da HAGB'nin kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade ettiği belirtilmiştir. Yargıtayın içtihadında da HAGB kararı ile kurulan hükmün belirli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmediği, yapılan yargılamanın geçici bir süre askıda kaldığı ve herhangi bir sonuç doğurmadığı hususlarına yer verilmiştir.

84. HAGB, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûmiyeti bulunmayan kişilerin toplumda suçlu olarak damgalanmaması ve yararlı bir birey olarak tekrar topluma kazandırılması amacıyla belli koşullara bağlı olarak tanıyan bir imkândır (AYM, E.2015/23, K.2915/56, 17/6/2015).

85. Nitekim Anayasa Mahkemesinin birçok kararında (örneğin bkz. *Ali Gürsoy*, B. No: 2012/833, 26/3/2013); HAGB'nin -sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde- hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına geldiği belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine göre, yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezası ise HAGB kararı verilebileceği, anılan maddenin (5) numaralı fıkrasında HAGB'nin kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade ettiği, öte yandan aynı Kanun'un 223. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen hüküm niteliğindeki kararlar arasında HAGB kararının sayılmadığı vurgulanmıştır. HAGB'nin uyumsuzluğunun esasını karara bağlamadığı, yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmadığı ve bu kapsamda nihai bir sonuç da doğurmadığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi HAGB kararının suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin başta masumiyet karinesi olmak üzere temel hakları ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir.

86. Başvuruya konu uyumsuzlukta ise HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeye karşın eşi hakkında HAGB kararı bulunduğu gerekçesiyle mülga Yönetmelik hükmü uyarınca başvuruçunun aday öğrencilik hakkı sonlandırılarak POMEM'den ilişkisi kesilmiştir.

87. Başvurucu uyumsuzluğa konu işleme dayanak yönetmelik hükmünün üst hukuk normlarına aykırı olduğunu hem dava dilekçesinde hem temyiz dilekçesinde dile getirmiş, ayrıca HAGB'nin kesinleşmiş bir karar olmadığını, niteliğinin tartışmalı olduğunu ve denetimli serbestlik dönemi geçtikten sonra beraatle aynı sonucu doğurduğunu ifade etmiştir.

88. Buna göre başvurunun medeni hak ve yükümlülükleri yönünden belirleyici bir nitelik taşıyan, ayrıca kanu hizmetine girme hakkını doğrudan etkileyebilecek ve sınırlandırabilecek kapsamda olan mülga Yönetmelik hükmünün kanunlara ve Anayasa'ya aykırılığı iddiasının -yukarıda yer verilen Danıştay içtihadı da gözönünde bulundurulduğunda- davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu açıktır. Yine HAGB'nin yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmadığı ve bu kapsamda sanık hakkında -ki başvuru sanık değil sanığın eşidir- nihai bir sonuç doğurmadığı düzenlemesine ve yargısal içtihatlarla karşın HAGB'nin değerlendirilmesine yönetmelikle istisna getirilip getirilemeyeceği hususu ile başvurunun HAGB kurumunun niteliğine yönelik iddialarının ciddiliği de ortadadır. Dolayısıyla başvurunun söz konusu iddialarını mahkemeler önünde ileri sürebilme imkânına sahip olması ile birlikte gerekçeli karar hakkı uyarınca mahkemelerin de kararlarında esaslı iddiaları karşılaması gerekmektedir.

89. Somut olayda ise başvuru tarafından ileri sürülen ve sonuca etkili olabilecek söz konusu temel argümanların derece mahkemesince incelenmediği ve gerekçeli kararda anılan hususlara yönelik herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda uyuşmazlığa yönelik temel meseleler derece mahkemesince gerekçeli kararda tartışılmamıştır.

90. Yine başvurunun benzer iddialarla temyiz talebinde bulunmasına karşın temyiz merciince de söz konusu hususlara yönelik hiçbir açıklama yapılmadığı ve gerekçe oluşturulmadığı görülmüştür. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde temyiz merciince bu karara atif yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların temyiz merci tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda başvurunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvuru tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların temyiz merciince de karşılanmadığı görülmüştür. Bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı değerlendirilmiştir.

91. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

92. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

"(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanıyorsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tasminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

93. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 10.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

94. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

95. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

96. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

97. Anayasa Mahkemesi başvurusunun uyuşmazlığın çözümünü için esaslı nitelikteki iddiasının derece mahkemesince tartışılmamış ve karşılanmamış olması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

98. Bu durumda gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

99. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

100. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2014/373, K.2014/1501 sayılı kararlar ile ilgilidir.) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvurucunun tazminat talebinin **REDDİNE**,

E. 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucaya **ÖDENMESİNE**,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 21/10/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.